

Национален вестник за литература, изкуство и обществен живот

НЕЙКО НЕЙКОВ

ЕДИН ОТ ПЪРВИТЕ БИОГРАФИ НА ХРИСТО БОТЕВ

Сигурен съм, че малко хора в България са чували за Евгений Волков, а още по-малко знаят, че през 1915 г. той завършва ръкописа на един доста обемист труд за живота и дейността на нашия велик поет и революционер – Христо Ботев. Книгата на Волков е приета „да се обнародва по доклад на д-р Иван Шишманов“ от Историко-филологическия клон на Българската академия на науките (заседанията са съответно на 2 юли 1915 г., 12 ноември 1915 г. и 4 март 1916 г.). Възложено е на д-р Шишманов „да даде окончателна редакция на труда и да вземе грижата за неговото окончателно коригиране“. На друго заседание на клона на Академията на 9 октомври 1920 г. е взето ново решение: „...поради поскъпналите цени за печат, да не се обнародват приложенията в документите към труда, както и да се направят

Нейко Нейков

всички възможни съкращения...“ Съкращения и цялата коректура са извършени от проф. М.Г. Попруженко, Б.Пенев и М.Арнаутов. В преработения си вид биографията излиза в един от поредните сборници на БАН през 1921 г., а като отделна книга е отпечатана през 1923 г. на руски език. Тук се

ползва изданието на български език на библиотека „Мисъл и дейност“ – София, 1929-1930 г. в обем 284 страници.

Сведенията за автора, пребиваването му в България, интересът към личността на Ботев и борбите на българите за освобождение, в резултат на което се появява и биографията на Христо Ботев са любопитни и интригуващи.

Евгений Захарович Волков е роден на 10 март 1883 г. в гр. Петербург, в семейство на художник. Завършва гимназия в родния си град и учи известно време в Московския земеустро-

ителен техникум. Принуден е да емигрира след революцията през 1905-1907 г. и се установява първоначално в Мюнхен където става студент в Мюнхенския инженерно-строителен университет. От времето на следването му датират неговите първи запознанства с български студенти, както и интереса му към България. Заражда се и приятелство с Асен Златаров – също студент на Запад. Той му препоръчва след завършване на образованието си да дойде на работа в България и Волков се озовава във Варна през есента на 1911 г.

Като дипломиран инженер-строител бързо е назначен за старши техник във Варненското градско самоуправление и работи по изграждането на канализацията на нашия град. През 1912 г. пристигат жена му Олга и синът му Юрий. Семейството наема квартира на ул. „Братя Миладинови“ 78.

Престоят във Варна е белязан с изключителна нагояреност в служебната му дейност, както и

На стр. 3

ДЕТЕТО И ТЕАТЪРЪТ

Катя Папазова - художествен ръководител на Детско-юношески театър „Златното ключе“, създаден през 1963 г., с малките артисти на Варна и с Жени Беломъжова - корепетитор, след спектакъл

възможности в това отношение. Диапазонът им не е проучен достатъчно. Не са проучени докрай и процесите, механизмите на детското творчество.

Определено говорим за творчество, защото от даден момент детето започва да гради и да създава. И никой не може да каже, къде е онази тънка граница между „играта за себе си“ и „играта от себе си“.

В този момент детската личност е изправена пред трудна ситуация. От една страна непрекъснато нараства нейният стремеж към самореализация. А от друга – тя сама не е в състояние да се ориентира в сложния многократно превъзхождащ я худо-

жествен свят. Липсва й социално-обществен, и разбира се, художествен опит. За да бъде постигната тази задача е необходимо обучение. И цял комплекс от обучаващи фактори: семейство, училище, културни институти, средства за масова комуникация... И най-вече възможности за извънкласна и извънучилищна любителска художествена практика. Повече от необходимо е в този момент да се подаде на детето ръка, за да не се лута само в дебрите на непознатото.

Театралното обучение е точно

На стр. 12

ИЗЛЕЗЕ ПЪРВИ БРОЙ НА СПИСАНИЕ „ОРФЕЕВА ЛИРА“

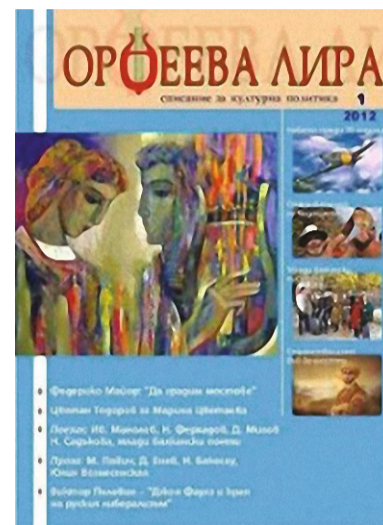
Излезе от печат първи брой на „Орфеева лира“ - списание за културна политика, издание на Академията за европейска култура. В него са публикувани стихотворения от Димитър Милов, Камелия Кондова, Иван Манолов, Невин Садъкова, Тенко Тенев, млади балкански поети. Антология „България“ е представена от Реджеп Кюпчу, Павел Славянски и Христо Фотев. Отпечатани са разкази на Деян Енев, Милорад Павич, Юлия Вознесенская, Наим Бакоглу, Светослав Нахум, Херман Браун. Публикувани са преводи на Марина Цветаева, Оскар Уайлд, Райнер Мария Рилке, Х. Л. Борхес, Виктор Пелевин, Уве Енгелман. Критиката и есеистиката са представени от Федерико Майор, Петър Хаджинаков, Атанас Илиев, Николай Сенченко, Цветан Тодоров, Румен Леонидов, Тания Вучева, Хари Хараламбиев.

В редакционния съвет личат имената на Алекс Вален, Ахмет Атасой, Борис Шапиро, Георги Ангелов, Думитру Йон, Елчин Искендерзаде, Иван Негришорац,

ТАКУХИ МИНАСЯН – кор. на в. „Литература и Общество“ в Лондон

„ЛЕОНАРДО ДА ВИНЧИ – ХУДОЖНИКЪТ НА ДВОРЕЦА В МИЛАНО“

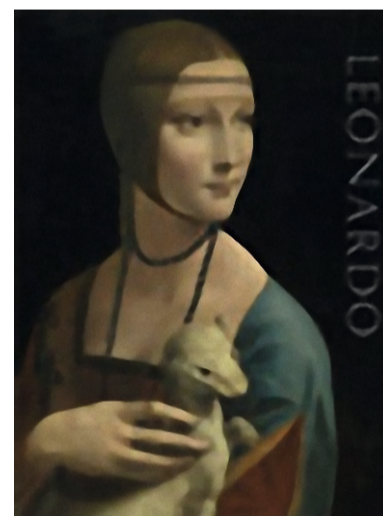
Националната галерия в Лондон, крило Сейнсбъри, през последните 3 месеца (9 ноември 2011 – 5 февруари 2012) привлече вниманието с едно изключително събитие. Като „Една от изложбите на века“ я определи Рой Стронг от в. „Телеграф“, „Сериозна идея и сериозна изложба“ допълни и Джонатан Джонс от „Гардиан“. Като най-завършената изложба на гения се определя именно тази, тъй като другите до сега са го представяли изключително като откривател, учен, чертожник, а тук за първи път вниманието се концентрира върху неговите постижения в техниката на рисуването. Става дума за платната, които е създал като придворен художник на Лудовико Сфорца в края на 1480 и 1490 г. Като художник самият Леонардо убеждава зрителите в реалността на това, което виждат, докосвайки се до творческата идея за красотата – в частност неговите портрети и в религиозните му работи, създаващи страхопочитание от мистериата. Характерните фини рисунки на Леонардо демонстрират едно перфектно представяне на формите на човешкото тяло. Тук са включени „Хубавата венецианка“ от Лувъра в Париж, „Мадона Лита“ от Ермитажа, „Сейнт Джеронимо“, принадлежаща на Ватикана, две версии на „Девицата на скалите“, принадлежащи на Националната галерия – Лондон и на Лувъра, също са изложени за първи път.

Кадрие Джесур, Милош Ускокович, Мустафа Хатиплер, Наим Бакоглу, Николай Шопов, Сафвет Ерен, Янис Теодоракис

Председател на редакционния съвет е д-р Мюмюн Тахир, отговорен редактор – Иван Есенски. Корицата, оформлението и рисунките в броя са на художника Камбер Камбер.

СЛОВ

Интересът към изложбата е изключително голям тъй като тя показва и 9 от 15 или 16 досега непознати на публиката Леонардови творби. Финалната част на изложбата е близо до съвременните копия на известната Леонардова картина „Последната вечер“, взета за случая назаем от Кралската академия. А разгледайки оцелелите подготвителни рисунки, направени от Леонардо за „Последната вечер“, посетителите могат да открият детайлно високата техника, с която са били развити и изпълнени. Интересът към тази изложба в цяла Европа се оказа огромен и напълно оправда твърдението, че изложбата на Леонардо е отворена за „цивилизована“ публика.

Превод от английски език
РУМЯНА НИКОЛОВА

От древни времена театърът присъства в емоционалния и фантазия свят на българското дете. Той е в детските игри от типа на „Охлю-Бохлю“, „Кралю-порталю“, „Алабала-ница“...

Изследователите на детския фолклор, сред които братя Миладинови, Георги Сава Раковски, по-късно Михаил Арнаутов, Петър Динев, Цветана Романска откриват музикално-драматични моменти в това уникално детско творчество. То, именно, съдържа в себе си наченки на театър в най-първоначален вид. Можем да кажем, че началото на театъра у нас е кодирано в детската театрална игра. Тя е неговата люлка.

У българското дете има залези на театрален талант. Детето може да сътвори чудеса, защото то се забавлява в играта доверчиво и всеотдайно. И защото е потопено в нея. Тя му е присъща. Хомо лудиец е всъщност, лудуващият по детски в играта човек.

Възниква въпросът за детските

Стефан Радев е първият лауреат на Националния конкурс за млади поети „Димитър Бояджиев“, организиран от община Пазарджик. Наградата е издаване на поетичната книга на автора „Бутилка, чаша и радио“. Изданието е на Жанет-45 – Пловдив. Предполагам, че поради младостта на Стефан Радев малцина са чели неговите творби и затова ще си позволя в началото да отбележа накратко няколко биографични неща за младия поет, така както са анонсирани на корицата на стихосбирката.

Стефан Радев е роден в Пловдив през 1986 година. Завършва Френската езикова гимназия в родния си град и продължава образованието си в Софийския университет, където учи Стопанско управление, а по-късно и Регионално развитие и политика. Живее и работи в София.

Пише стихове и разкази, има публикации в сръбския вестник „Златна греда“, поощряван е два пъти в конкурса „Магията любов“ и др. Превежда от английски и френски, а през 2006 и 2008 година е симулантен преводач по време на 8-та и 9-та Световни писателски срещи в София и на Балканската ПЕН конференция.

Взема участие в „Стружки вечери на поезията 2010“. Член е на редколегиата на сръбския брой на списание „Словото“, издадено от СБП през 2010 г. Между 2008 и 2010 г. е репортер в предаването „Насът на думите“ на Съюза на българските писатели и Българското национално радио.

Ще започна със стихотворението „Пролог“, с което започва и поетичната книга:

*Тук думите не пазят равновесие.
И мен не пазят.
А какво? – не казват...*

*Танцуваме със тях
по острието на въжето.*

*И мисля си –
какво ще стане,
ако паднат преди мен,
ако оживеят,
ако проговорят...*

Веднага усещаме, че имаме среща с поет безпатосен, лирично вгълбен, за който словото е съдбовно. То е по своему драматично, без външна показност или пък кокетничене, а още по-малко пък е нарциситично. Откриваме, че във време като днешното, когато думите се обезсмислят, когато постмодерният цинизъм и пошлост нахалстват да завладеят публичното пространство и комай успяват, то има и млади поети като Стефан Радев, които

НИКОЛА ИВАНОВ

СТИХОСБИРКА НА ПЪРВИЯ ЛАУРЕАТ НА НАГРАДАТА „ДИМИТЪР БОЯДЖИЕВ“

Стефан Радев, „Бутилка, чаша и радио“, стихове, изд. Жанет 45, Пловдив 2011 г.

съхраняват поетичното слово и го превръщат в инструмент и възможност за изразяване на интелектуална и фина чувствителност. Стефан Радев уважава думите, защото разбира, че лесните слави са мимолетни еднородности, които времето безмилостно заира в забвение.

Стиховете на Стефан Радев се отличават с интимност, в чиято тишина протичат интензивни духовни преживявания. Той разчита на езика на тишината, на философската вгълбеност. Лириката му е с бавен ритъм, но съсредоточена, внимателна. Лирическият му аз внимава да не пропусне нещо важно, някоя подробност, която може да се окаже много по-съществена от наглед яркото и видимото. Защото най-яркото в повечето случаи не е най-важното и най-значимото. В „CANALE GRANDE“ четем:

*Не от умора
е бавна реката накрая –
бързала е да порасне,
нивата да си обходи
като хляба...
Грбнала е нечий любим,
минала е през града –
да се похвали...
...и донесе лодка –
подарък за баща ми –
да види, че животът не е
само трепане и работа,
за мъничко да е гондолиер на мама...*

*Тя ще приседне, докосвайки водата,
и тепърва ще започне лятото.*

Откриваме fino одухотворяване на природата. Стефан Радев се стреми да задържи лириката си във високото, да я откъсне от бита, да го превърне в битие. Така ежедневието придобива трайност и чрез своеобразна кинематографичност, през погледа на автора откриваме неочаквани гледни точки и се убеждаваме как наглед уж маловажното се оказва достатъчно важно, провокира ни да се замислим, изостря сетивата ни по отношение човешкото в нас. В тази поезия жената е „изтъкана от призрак и пясък“. Темата за жената продължава и в „Преди да срещнеш минотавъра“:

*Жената чезне в скута ти
като кълбо коприна –
готова да си изтъче дом,
с телата си да изплетете*

Колко поетично е изразено създаването на детето, зачеването на новия бъдещ живот. Телесното се осъществява чрез духовното, сливането между мъжа и жената се осъществява на ниво единение и само по този начин може да се появи нов духовен живот, духовен човек. Всичко е изразено дискретно, поетичните внушения носят висок смисъл.

Поетичното въображение на Стефан Радев се характеризира с неочакваните гледни точки, с погледи от другата страна, от неочевидното, невидимото, незабележимото за елементарната, примитивната сетивност:

*Покривката от масата изви нагоре
като пушек от комин на къща,
сгушена в снега.*

Предметите в тази лирика оживяват. Или пък в „Писмо“:

*Нахлуват облаци в купето,
в мен и в книгата –
препъхват я и тя разлива
като фуния черното масло
направо в жадните ни ириски.*

Лириката на Стефан Радев трудно може да бъде представена с части от стихотворенията, макар че и тогава се улавя общата тоналност и стилистиката на поезията му. При него творбата трябва да се изчете от началото до края, за да се разкрие цялостния замисъл на стихотворението. Но все пак и позоваванията на отделни стихове и части

от творбите дават, макар и обща представа за тяхната същност.

Сред основните мотиви в лириката на Стефан Радев е самотата. От поезията му се убеждаваме, че в самотата той се чувства удобно, защото лирическият му аз никога не е смотен. В самотата се чувства уютно, защото думите са неговите събеседници, които осмислят ежедневието и живота му. Той не вярва на вярвата, на бурните емоции, защото обикновено те са повърхностни, първосигнални, примитивни. В този смисъл ще посоча творбата, от чиито стих е изведено заглавието на стихосбирката:

*Пак съм си най-добрата компания –
приготвям си чаша, бутилка и радио.
Не се обажда никой.*

*Но са достатъчно самотни и без мен
добрите ми приятели.*

*И те си имат като мен детайли –
любими дръжки на врати,
или пък гъгл в някой ресторант –
човек все нещо трябва да си*

мисли, че обича.

*Затуй самотниците са
така внимателни
и всеки техен жест е бод в гоблен,
който няма да довършат.*

Стефан Радев ни говори с мълчанието на думите. Ако имаме по-чувствителни сетива, в това мълчание ще се докоснем до неговия вътрешен свят, чрез мълчанието на своите думи той споделя с нас своя интимен съкровен свят, изразява своята чувствителност, прави ни съпричастни към своите изживявания и преживявания. Това, което отеква в него от мълчаливата самота, лирическият му аз иска да препредаде и препрати към нас, за да усетим по подобен начин светът около нас, случващото се в дълбочината на нещата. Затова рибите са събеседници на рибаря. Затова и мимиките, внимателните движения носят смисли в тази поезия. Дори музиката на Бийтълс, която изпълняват берачите на ягоди в Англия не звучи ударно, а минорно, притихнало.

Социалната чувствителност на този поет също е тиха и дълбока. Тук бих посочил стихотворения като „Опознаване на глада“ и „Старици в автобуса“. Труден е авторският оптимизъм в „Тя се прощава“. Песента на петлите е особена в „Малки часове“. За разлика от еле-

ментарните автори, на които всичко им е „ясно“, Стефан Радев винаги се съмнява и това го провокира да търси отговорите чрез нови въпроси за Битито и Смишля в „Опит за пристигане“. Отношенията с любовното момиче са и на духовно ниво в „Призказ за „Добро утро“. Лирическият аз на Стефан Радев предпочита анонимността пред личностното афиширане. Любовната интимност в „Познавам ги“ е чиста, съкровена.

Миналото, предците са важни за лирическият аз на поета: дядото, бабата, родителите са сред лирическите персонажи в неговата поезия („Гробище“), той съхранява родовата памет към света на мъртвите.

Стефан Радев не се интересува от плиткото, повърхностното, епидермалното, еклетицизма, а от същината, дълбочината, това, което е скрито зад думите, втория и следващите пластове на словото, метафоричното, финото, нюансираното. На пръв поглед стихосбирката може да се стори повече камерна. Но това е измамно усещане, защото в стиховете има драматични вълнения в дълбочина, чувствата са притиснени. Известно е, че ако искаме да бъдем чути, то трябва да говорим тихо, шепнешком. Подобно на лириката на Димитър Бояджиев. Това е тъжна поезия, но в стиховете не властва отчаяние, безсмислие, мизантропия, защото оптимизмът е в Смишля.

Безспорно постижение е фактът, че „Бутилка, чаша и радио“ е стилна и единна книга. В нея няма дисонанси, защото не е съставена на принципа „от всичко по малко“, не е микстстихосбирка, в която властва разнотемие или тематичен хаос. В нея творбите са близки по натюрел и не са събрани на случаен принцип. Това придава единство и монолитност на сборника. Стихотворенията са в хубав бял стих, свободен, но със спазени стихотворни правила и ритмика.

Моето професионално разбиране е, че когато се присъжда Награда на името на някой голям поет, писател или творец, награденият автор трябва да има нещо общо с автора, на чието име е тя, в случая Димитър Бояджиев, да е от подобен натюрел. Тук наблюдаваме известно сходство в най-общ поетически смисъл между двама поети, без да се приравняват. Като четим на Стефан Радев Наградата на името на един от най-нежните и дълбоки български лирици Димитър Бояджиев, му пожелавам да бъде себе си в лириката и въобще в творчеството.

На 82 години в Лугано, Швейцария, на 15 януари 2012 г. почина Алексис Вайсенберг – френски пианист от български произход, покори световните сцени с изпълнителското си майсторство, изнесъл незабравими концерти с Херберт фон Караян и Леонард Бърнстейн. Вайсенберг е единственото дете на еврейско семейство от София, родено през 1929 г. Пред българските медии той подчертава „музикалното удовлетворение“, което е изпитвал, когато е започнал да свири на пиано и когато е слушал записи и концерти с майка си, както и по време на обучението си при популярния български композитор Панчо Владигеров. Любовта му към музиката – още от 3-годишна възраст, спасява както него, така и неговата майка по късно от кон-

ПОЧИНА СВЕТОВЕН МУЗИКАНТ, СВЪРЗАН С БЪЛГАРИЯ

центрационен лагер по време на Втората световна война.

Когато двамата – майка и син, се опитват да избягат с фалшиви документи и визи в Турция от окупираната вече от германците българска територия през 1941 г., попадат в „импровизиран лагер“ в България за хора, пресичащи границата незаконно.

Охраняван е от германци и пристигат в него с една чанта багаж, няколко сандвича и стар акордеон, който бил подарен на Алексис Вайсенберг за рождения му ден от богата леля. Оказват се щастливци – след три месеца в лагера, германският пазач, който отговарял за тях и обичал да слуша как Вайсенберг свири Шуберт на акордеона, им помага да избя-

гат с влак.

„Беше същият полицай, който реши в един хаотичен ден да дойде и да ни вземе набързо, да ни закара до гарата – набута ни багажа (един кашон) през вратата и

буквално хвърли акордеона през прозореца на вагона.“ си спомня той.

Пазачът пожелава „късмет“ на майка му на немски език и после изчезва. След половин час те пресичат южната българска граница и ни-

кой не им иска паспорти. На следващия ден пристигат в Истанбул.

Алексис твърди, че късметът „поякога извършва чудеса“ и че „нашият неочакван късмет се оказа музикален инструмент, лю-

бимият ни стар акордеон“.

Стигат до Палестина, където той изпълнява Бетовен с Израелската филхармония, ръководена от Леонард Бърнстейн. През 1946 г. се мести в Ню Йорк, за да учи в музикалното училище Juilliard. По-късно, през 50-те години се мести в Париж и става френски гражданин.

През 1966 г. изпълнява Чайковски заедно с Берлинската филхармония, ръководена от Херберт фон Караян. През следващите десетилетия води многобройни класове по пиано, а неговите класически записи на изпълнения на композитори като Лист, Шуман, Стравински, Рахманинов, Шопен и Брамс стават широко известни.

ЦВЕТЕЛИНА МЮЛЕР
кореспондент на в. „Литература и Общество“ в Швейцария

От стр. 1

с участие в революционната организация на руските емигранти в града. Имената на Волков и съпругата му Олга са свързани с коригиране, издаване и транспортване (заедно с български съмишленици) на вестник „Моряк“ – орган на профсъюза на моряците от Руския черноморски флот (1911-1913 г.). Вестникът е изпращан в гр.Одеса.

Разбира се, най-много време в напрегнатото си ежедневието Е. Волков отделя за събиране на материали и написване на студията за Христо Ботев. Той вече се е отдал изцяло на тази идея. Първо, защото не е бил доволен от написаното от биографите на Христо Ботев за влиянието на руските революционери върху младия Христо и защото е искал да представи нашия поет и революционер цялостно и „... да отбележи на страниците на тоя труд всичко, което прави Христо Ботев мил и близък човек“.

С голяма любов и преклонение създава Волков своето произведение, среща много затруднения, но се справя с всички. Преравя библиотеки и архиви из цялата страна, а по-късно и в Румъния и в Русия, обикаля градове и села, среща се с живи участници в събитията и близки на Ботев. Разговаря с живеещите тогава във Варна П.Енчев, Г.Смилов, д-р П.Стоянов и други съратници на революционера.

Във времето, когато Волков се е отдал на изследователската си работа, го сполетява голямо нещастие – синът му Юрий се разболява от тиф и умира. В книгата за смъртните актове на Градската управа е отбелязано съобщение от д-р Химов – управител на Мариинската болница във Варна, че на 31 август 1913 г., в 12 часа е починал Юрий Волков, син на Евгений Волков – 30 годишен и на Олга Волкова 35 годишна. Детето е погребано в старите гробища на Варна (за съжаление не успяхме да намерим гроба). Е. Волков също е болен от тиф, но се стреми да

ЕДИН ОТ ПЪРВИТЕ БИОГРАФИ НА ХРИСТО БОТЕВ

не пада духом. Олга Волкова е участвала активно в дейността на Червения кръст през време на войните 1912-13 г. Повече от три месеца тя работи безвъзмездно и е награден с Дружествения знак (в списъка на общината тя е под № 40). Изредих тези факти, за да подчертая, че освен работата като инженер по канализацията, семейство Волкови е участвало много активно в живота на град Варна.

Волков престоял до пролетта на 1915 година в нашия град,

през 1935 година, с помощта на големия приятел на България академик Н.С.Державин – историк, фолклорист, българовед той се среща с приятеля си от студентските години Асен Златаров, който е делегат на Конгреса на физиолозите. От Златаров научаваме, че Волков вече е професор в Ленинградската политехника, а от тази среща остава една многозначима снимка. Волков умира през 1942 година от глад по време на хитлеристката блокада на Ленинград.

70-те години на 19 век не само в България, а и в Европа. „И... пред нас – пише Волков, възкръснаха в тясна връзка учителите и другарите на Ботев, неговите съратници, неговите ученици и последователи. Всичките минаха пред нас...“ В книгата намираме сведения за Г.С.Раковски, за деятелите на Българския таен революционен комитет в Румъния, за Л.Каравелов, В.Левски, Ст.Стамболов, много съученици от Одеса и Калофер, емигранти в Румъния. Място са намерили и доста чужденци – сърбинът Св. Маркович, руснаците Чернишевски, Писарев, Херцен, Добролюбов, бакунистите начело със самия Бакунин, оказалият доста силно въздействие върху Ботев – Сергей Нечаев. Споменава се и за Мацини и Гарибалди, Л.Кошут, идеите на Карл Маркс и много други. Тук не мога да не цитирам една актуална и днес теза на Волков:

„... И тази разнообразна интернационална тълпа ни подчертава още по-ясно доколко тясно е свързан Ботев с общия идеен дух на цялата съвременна нему епоха. Колко погрешно и пагубно би било в интереса на изследването за него да се оставя върху тези остарели вече гледни точки на тясно национално или партийно тълкуване, върху които до това време са стояли и за съжаление продължават да остават още различните български историографи и политици“. Впечатлява прозорливостта на този чужденец, гледащ все пак отстрани на нашата действителност, но даващ доста по-точна оценка за личността и делото на великия Ботев от някои наши автори. Ето как Волков разказва за една от причините да се захване с този труд: „... около личността на Ботев се е разпалила една партийна борба.

От ляво на дясно: Е. Волков, Н. Державин и Ас. Златаров

после се преселил в София, за малко бил и в Ихтиман, а след това е изгонен от правителството за революционна дейност (независимо, че вече е написал биографията на Христо Ботев). Живее известно време в Румъния и се завръща в Русия. Където и да е бил, той не престава да събира материали и да доработва книгата си. В родната си страна подхваща държавна административна работа в гр. Киев, а от 1928 година е доцент в Института по народно стопанство „Г. В. Плеханов“, по-късно става професор. В родния си град - вече Ленинград,

винаги съм се питал защо и как този човек на точните науки, чужденец, се е отдал на научно-изследователска дейност в съвсем друга област и е описал живота и делото на един българин. Волков обяснява, че в началото целта му била да разкрие различните руски влияния върху оформянето „на неговия (на Ботев) духовен облик и бурна натура“. Постепенно, в процеса на работата обхватът се разширил, защото не може да се разбере Ботев без да се пише за неговите съвременници, за бурните събития и обстоятелства през 60-те и

Мнозина искат да видят в него само свой знаменосец (писано е в началото на 20 век, а не сега). Едни намират в него бащата на българския социализъм, други – безогледен космополит- безотечественик, трети – носител само на българската национална идея, четвърти – продължител на балканските хайдутини, носител на бунта, социален реформатор, но намират се и такива, които въпреки неговия страдалчески живот и героичната му смърт, виждат само вагабонт...“ И на друго място биографът се чуди как не може ние, българите, да разберем какъв велик човек имаме и да се обединим около него за разцвета на Отечеството си. Авторът е усещал, че движейки се по пресните следи на събитията ще допусне и грешки. Книгата му има доста непълноти и неточности. Това, впрочем, се отнася и за писалите преди и по същото време трудове за Ботев автори – З.Стоянов, Ив.Клинчаров, Ст.Заимов и др. Затова Е. Волков обективно оценява студията си: „Това беше и нашата задача. Изпълнили сме я или не... не ние съсъдим. Ние направихме всичко, което можахме, нека направи повече този, който може и нека нашият труд да му послужи поне за материал“. Волков пише още, че е готов да приеме всеки документален факт и да нанесе поправки в книгата. А доста от фактите в книгата на Волков са новооткрити – за руското влияние върху Ботев, за характера му, за любимата Параскева Шушулова и др.

Иска ми се да завърша с едно мое заключение. Волков е вложил много сили, чувства и средства за събирането и написването на книгата за Ботев. Но без честното и обективно претворяване на фактите, без огромното преклонение пред личността на великия българин, творбата не би имала място в нашата книжнина и не би спомогнала за извисяване на обаятелния образ на Христо Ботев до наши дни и завинаги.

ГЕОРГИ БЕРБЕНКОВ е роден през 1941 г. в гр. Добрич. Средното образование завършва в родния си град, а висшето – във ВВМУ „Н. Й. Вапцаров“ - Варна. Дълги години служи като офицер във ВМФ. Бил е старши редактор във Военно издателство - София. Негови разкази и стихотворения, афоризми, епиграми и анекдоти са публикувани в местния и централния печат, в периодични издания и литературни сборници. Има издадени около десетина книги. Прежеждан е на руски, полски, македонски, украински и сръбски. Последните два афоризма, които публикуваме бяха включени в 14-то поредно годишно

издание на „Законите на Мърфи“, ТОП 10 в сутрешината програма на Хоризонт, в предаването „Рано в неделя“ - приятен прецедент в досегашната история на предаването с две отличия от един автор-морфолог.

АФОРИЗМИ

С лесната жена трудно се завързва приятелство.

Жената е способна на всичко. Дори да замълчи.

Ако раздялата не носи болка, преди нея не е имало любов.

Когатобях малък, исках да съм голям. Сега искам да съм малък.

Не хвърляйте прах в очите на хората, защото така няма да могат да ви забележат.

От брането на ядове кошницата най-често остава празна.

Често задаваше въпроси, защото не си правеше труд сам да си отговаря.

Никога не говореше на вятъра. Предпочиташе да стои на тихо.

Удави се в сълзите, които беше приготвил да пролее за другите.

Имаше чувство за хумор, но не и за мярка.

И болните амбиции може да те доведат до лекарския кабинет.

Спукана ти е работата, ако не работиш.

Приятелите на клеветниците също са клеветници.

Започна да разчиства сметките с враговете си и остана без приятели.

Не му стигнаха силите да разкрие слабостите си.

Преустрои се. Преди я караше по гръб, сега - по корем.

За да те оценят, не е нужно да се обявяваш за продан.

Как да ти вляза в положението, като не си ми осигурил пропуск?

Които обичат да ни хвалят, не винаги ни обичат.

В ТОП 10 за 2011 г.:

Когато човек всичко загуби, тогава намира себе си.

Някои тъпчат на едно място, защото не знаят кой път да хванат.

Всяка тема върху Достоевски е и дълбока, и висока, и необозрима, и дори посвоему опасна като вулканичния му гений. Дори неговата публицистика („Дневник на писателя“) е клокочещ кратер, в който той е метнал като в каторжническа бака: самопознание на човека и познание на човечеството, Русия и Европа, общество и община, светскост и святост, съдебни процеси; децата; пиянството; анонимните писма, медицината (с прекрасния иронизъм, че доскоро лекувала с лекарства, а вече има и идеи...); смесил е минало, настояще и бъдеще; отразил е дихотомиите свобода–равенство и сърце–разум. И това, без което връщата магма не би станала „ядивна“, е солта на „живия живот“, която той извлича от злободневното и ръси отмерено с мазолестите си пръсти.

„У нас е безспорно, животът се разлага и семейството, тъй да се каже, се разлага. Но има по необходимост и живот наново формиращ се, на вече нови начала... Кой може поне мъничко да определи и изрази законите и на това разложение, и на новото съзиждане?“ – ето само един от „дипломните“ въпроси, които си задава Достоевски като историк на съвременния живот, „завладян от тъгата по текущото“: как в дълбоката тъма и хаос да се отгатнат контурите на „новия“ свят.

Той и вечно насъщен, животрепещ. Ето я болката по съобщност, която ни терзае днес: „... тук най-много ме занимава мисълта: в какво се състои нашата общност, къде са тези точки, в които всички ние, от различните направления, бихме могли да се единим?“

Някога си въобразявах, че споря с неговия Подземен. Всъщност Достоевски сам е създал антиподи на Подземния: Митя Карамазов, Разумихин. Той е бог и под неговите пръсти е изваян цял свят. Бог е създал всичко, дори дявола, как тогава ще го опровергаеш! (Навремето, когато чух Ана-Мария Матуте да изрича пред Кеворк: „Достоевски е моята Библия“, си казах: „Достоевски е моят бог, защото се усещам негов образ и подобие; и ме е лишил от възможността в творчеството си да бъда напълно себе си: отразен е във всичко мое.“ Едва сега до дъно разбирам мисълта на Томас Ман, че „отстъпничеството е акт на вяра и всичко е и става в бога, особено отпадането от него.“)

Достоевски спори сякаш с всички (ала за да уясни себе си!); спори разпалено, нажежено до бяло, разпалено, на пресекулки, сякаш не му достига дъх. Но и едните, и другите с упоение и ожесточеност го четат.

За Достоевски истината има диалогична природа, тя не е в отделното твърдение, а във волговата дъга между обмяните твърдения.

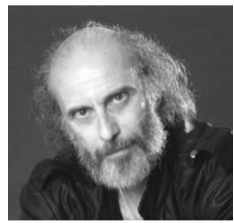
Той не е пророк, но е прорицател, който не се страхува да огласи видяното в най-тъмния ъгъл на пещерата.

Достоевски сякаш споделя Гюетовото разбиране, че човечеството се променя, но човекът си остава същият. Прилежното съблюдаване на „идеални правила“ му се чини фалш и лъжа. Затова е яростта му против революционерите, прогресистите и всякакви социални и религиозни реформатори. Истинската промяна е от вътре на вън, а не обратно. Само тогава тя е преобръщащ и необратим пробив към ново съзнание.

Да, „реакционизмът“ на Достоевски има дълбок корен: той не приема еволюцията за математическа формула, не отрежда на причинно-следствените връзки статута на просто уравнение (поправяш условията на живот – и мигом се поправя и човекът...). Тъкмо това е така нареченият антисоциализъм (консерватизъм) на Достоевски, който благородно възмущава Сноу. Обаче самият Сноу в следващия абзац признава: „Свършено

ясно е, че аз нямам общи социални възгледи с Достоевски. [...] И ето аз го признавам за велик писател и установявам това не по безстрастен начин, а с много по-топло чувство.“ Следва сравнение между „неприветливия“ Достоевски и „щедрия и открито сърдечен“ Чернишевски в полза на... Достоевски. (Сноу е доловил, макар и непълно, само критичния патос на Достоевски, който рисува своето време като време на „опошлени истини“, на „всеобщо лакейство на мисълта“, на „калмийско отношение към работата“. Но той оценява Достоевски пред съда на собствения си застинал светоглед.)

Трудно е да се открият в световната литература по-полемични, по-„идейни“ („идеологически“ или „идеологемни“), по-философско-нравствени, по-социални, по-авантюрно-парливи (фейлетонно-актуални), и дори по-„трактатни“ творби на

Д-р ГЕОРГИ ВЕНИН

ТЪЖНИЯТ „ДУАЛИЗЪМ“ НА ДОСТОЕВСКИ

С 2011 г. отминаха 130-годишнина от смъртта и 190-годишнина от рождението на великия русин

писал тенденциозни романи *àthèse* за прокарването на някакви идеи. Идеите са напълно иманентни в неговото изкуство, той разкрива художествено живота на идеите. Той е „идеен“ писател в Платоновия смисъл на думата, а не в онзи противен смисъл, в който този израз се употребява обикновено в нашата критика... Той съзрява първичните идеи, но винаги в движение, в динамика, в тяхната трагична съдба, а не в покой.“

Бердяев е пилигрим на Достоевски. В есето на Исак Паси върху персоналистичната му философия има отговор какво е взел той от своя кумир: „... трябва да се различават дълбинното от повърхностното аз, което може само да съобщава, но не и да общува. Именно повърхностното аз е обърнато към другите хора, към обществото и цивилизацията, именно то е изгълнено с условности и лъжи, с прикривания и изопачавания...“ Тази мисъл едва ли се нуждае от коментар, тя е в съзвучие с темата за разликата между личност и индивидуалност, по която Достоевски е отново парещо съвременен: той иронизира засуетените около личността си и я нарича „ювелирно предметче“.

Героите на Достоевски не са обичайни типажки. Освен психоидеограми, те са (ето още един неизбежен неологизъм) *идеобразы*. Ако човек „разчете“ символите, които те „носят“, ще види, че тези символи не може (макар че самите образи – ако ги освободим от тази им символност – биха могли) да влязат в други взаимоотношения, защото така ще се изневери на правдата на Голямата Алегория, която тъкмо тези взаимоотношения изграждат. Парадоксът е, че тук Алегорията е „базата“, а фабулата е само „надстройка“, фабулата е сякаш неправдоподобна и зависима, но тъкмо по този начин Алегорията е правдива и свободна като идея. Не случайно Достоевски твърди, с много специфичен нюанс: „... аз действвам с Анализ, а не със Синтез, т.е. отивам в дълбочината, а като разглеждам подробно най-малките частици, изнамирам цялото. Гогол взема направо цялото и затова не е толкова дълбок...“

Все пак в писмо до Ю. Ф. Абазя Достоевски казва: „... фантастичното в изкуството има предел и правила.

Фантастичното трябва да такава степен да има допир с реалното, че *почти* да му повярват.“ Това разсъждение е още по-любопитно, понеже авторът на „Братя Карамазови“ многократно е изповядвал, че няма нищо по-фантастично от самата действителност. Например това: „Истината е най-поетична от всичко на тоя свят, особено в своето чисто състояние; не стига това, но дори е по-фантастична от всичко, което би могъл да измисли и изфантазира податливият човешки ум.“ В това отношение много интересна е една бележка на Достоевски за Александър Дюма: „Дюма – пише той – именно затова не е художник, защото в своята необуздана фантазия не може да се удържи от преувеличените ефекти: Да предположим, че граф Монте Кристо е богат; но защо му е изумрудено флаконче за отрова?“

И още един нюанс, вече с публицистична патосна жилка: „Наистина, хората накрая направиха така, че всичко, с което се самозалъгва и прилъгва човешкият ум, за тях е къде по-разбираемо от истината, и това е в цял свят. Истината лежи по сто години пред хората на масата и те не я взимат, а гонят измислици тъкмо защото я смятат фантастична и утопична.//А което е ясно и разбираемо, то, разбира

би предположил като възможен уравновесител още неизвлечената теория на Дьо Брой.

Не съм срещал (сравнителни спрямо други писатели на епохата) анализи на словника му, но и с просто око се вижда, че по богатство на словесния си ресурс той по нищо не отстъпва нито на Толстой, нито на Тургенев и Херцен. Разбира се, словникът не е всичко. Тук-там Достоевски наистина изглежда „разхвърлян“, протъжен и дори „натрапчив“ (понякога в едно сложно изречение три-четири пъти се повтаря любимото му „даже“), но това е, защото той е обсебен от идеята си до такава степен, че сякаш му е отнет изборът: или трябва да я предаде като енергия и мощ, или да я омаломощи, като я шлифова по-изящно. Той винаги предпочита първото.

Готов съм да хвърля ръкавица в лицето на литературознанието: смятам Достоевски за по-гениален стилист от Чехов и Бунин. Според Бицили в творбите на Чехов е отразена неговата личност, определила художествения му метод; но това се отнася до всички гениални писатели! И още: у Чехов Бицили не намира „нито една дума, която би ни се щяло да не е произнесена“. Да, Чехов и Бунин сякаш нямат недостатъци – и, значи,

Подобни неща дразнят само твърде изкушения разум на литературоведа, писателя или философа. Те обаче не дразнят, а извикват съзли на очищение у непредубедения читател с непокаварено сърце. Та нали тези сцени звучат така приповдигнато, защото идват след несонни гмурвания в черните бездни!

Основното понятие на Павел Громов в книгата му за стила на „Война и мир“ е „диалектика на душата“. Но Толстой е типичният антидиалектик! Неговата философска система работи с антиномията „или–или“. Достоевски мисли с истински диалектичния ключ „и–и“. Затова той описва „любовта-омраза“, като свързва двата антонима в сложна съставност, за да подчертае, че става дума *едновременно* и за любов, и за омраза. Разбира се, като реалист, той рисува също амплитудите и протуберансите на тази едновременност: неговите герои се люшкат от една крайност в друга, не са „закотвени“ *по средата* дори на някаква вечна двойственост, това би означавало ни повече, ни по-малко от психопатология, шизофрения. Диалектиката обаче е в сила и тук: те са тласкани към единия или другия ръб пак едновременно и от вътрешни, и от външни поводи (причини).

Такава е душевната конституция и на самия Достоевски и това мятане е много по-отчетливо, по-различно като знак в публицистиката му. Защото в нея той е повече *човек*, отколкото в литературата – там художникът властва над човека. Дори когато е „люшнат“ до граничния максимум в една посока, той не изпуска от очи (не изхвърля от съзнанието си) другата, противоположна крайност.

Тъкмо оттам, изглежда, идва този заразителен, всепоглъщащ ефект на всичко, написано от него, това въздействие, което граничи с транс на обсебването.

За съвременната психология амбивалентността на човека е неопровержим постулат. Но Достоевски пръв е живописал тази амбивалентност и я е признавал у себе си по време, когато подобно прозрение е предизвиквало само насмешливата снизходителност на „еднорелентните“ Толстой и Тургенев. Времето обаче ги опроверга. Достоевски се оказа прав.

Достоевски не дава предписания, той рисува видимото и невидимото. В тетрадите, в които нахвърля идеите на „Братя Карамазови“, гениалният русин пише: „... това дете трябва да бъде измъчвано за благо на нацията... В идеалния случай обществена съвест би трябвало да каже: нека погинем всички, ако нашето спасение зависи само от едно измъчвано дете, – и да не приеме това спасение. Това не се случва, но висшата справедливост трябва да е тъкмо тази... Тая идеална справедливост е винаги и навсякъде единственото начало на живота, духът на живота, животът на живота...“

Достоевски е рядък случай на творец, който, при всичките си съмнения и колебания, е по-наясно от публиката и критиката по това, което е постигнал, неотклонно го преследва и вярно го преценява. „Записки от подземие“ минават почти незабелязано за съвременниците му, но той знае, че е създал невидан и нечуван персонаж.

... Случайно попаднах в Интернет на интервю с Ошо за библиофилството му (OSHO: Libros que he amado. OSHOInternational). В края на този 15-минутен запис на тема книги, четене, лична библиотека и т.н. индийският гуру изрича направо кощунствено за православния християнин: „... защото смятам тази книга („Братя Карамазови“ – Г.В.) много по-стойностна от Светото писание; защото е толкова безмерно богата на прозрения...“

Останалото е мълячине. От страхопочит.

се, се презира от тъпата, друга работа е с витиеватостта и неяснотата. Пък ние това не го разбираме, значи тук има дълбочина.“

Топосът е „утробата“ на повествователния светоглед у Достоевски и най-яркото изражение на вписания в топоса хронос при него се бележи от думата *изведнъж*. Юрий Карякин е пресметнал: Пушкин я употребява 470 пъти (ако броем и писмата му), Толстой – най-много във „Война и мир“ – 460 (а плюс „Ана Каренина“ и „Възкресение“ – 800). Достоевски – общо 4000 пъти! Само в „Братя Карамазови“ – 1154! Абсолютен рекордьор е „Момче на коледна елха у Христа“ – 18 пъти на 6 странички; на една от тях „изведнъж“ се среща 11 пъти!!!

„Изведнъж“ на Достоевски е и пораждането на новия хронотоп, и едно от средствата на неговото изграждане. Карякин обаче забравя да вplete тази рязка времева характеристика в парадигмата на двоичната „случайност–необходимост“. У Достоевски просветлението може да идва внезапно, но сърцето, което то поразява, дълго се е готвило и е открито за него.

Някой би казал, че в момента правим анализ на онзи дуализъм, за който самият Достоевски говори, и дори добавя, че във всичко (сиреч и по посока на материята, и по посока на духа) стига до крайност.

Достоевски нито за миг не се отказва от тази раздвоеност, която всъщност е гениално-немислима интерференция между две противоположности, между пределни антиподи (на пръв поглед). Той е по някакъв парадоксален начин едновременно и „тук и сега“, и *отвъд* „тук и сега“, дори „(в) себе си“ и „извън себе си“: може да полемизира чрез доводите на чужди гласове, дори на свои антагонисти. При него те са равноправни. Само като метафора допускам, че ако беше прочел Айнщайновата теория на относителността, Достоевски веднага би отчел нейната едностранчивост и

са неискрени, те замазват „неприятните гледки“. Достоевски е пределно *искрен*.

Тук е необходимо да отбележим, че искреността не е тъждествена с откровеността (според Ларошфуко искреността е откровеността на сърцето – забележете, на сърцето, а не на ума, сиреч на убежденията). Затова „Престъпление и наказание“ може

Ф. М. Достоевски

да е *литературният* шедьовър на Достоевски; но „Братя Карамазови“ и „Записките...“ – 1 (от Мъртвия дом) и 2 (от подземие), са шедьоврите на неговия *живот*.

Никак, ама никак не е случайно, че всички критици, които преценяват детското въодушевление в края на последния роман на Достоевски като сантиментално и патетично, никога не споменават „Бели нощи“, „Нощите“, като черновата скица на „Унижените и оскърбените“, пък съвсем не се вписват в схемите им. И в тяхното мизантропско световъзприятие. Световъзприятието, защото в крайна сметка проблемът за сантименталността на един текст е най-вече рецептивен. Тук неволно идва наум Чаплин, който (с изключение на „Господин Верду“) ни разтърсва и до ден-днешен изключително с мелодрами. И какво от това! Гениални ли са, всечовечни ли са!

МИЛА БОЖКОВА

на 21 години, днес е редовна студентка в Universisti of Glasgow, Шотландия, специалност „Сравнителни литературни науки / Бизнес и мениджмънт“. Продължава да пише стихове, занимава се с йога и работи упорито върху изграждането си като творец и бъдещ специалист, който да бъде конкурентноспособен на общоевропейския пазар на труда. Издаде стихосбирката „Когато сърцето шепти“ (съвместно с Елеонора Граматикова) 2010 г. и романа „Демони“, 2010 г. От 12 годишна възраст членува в Литературен Клуб „Касталия“ при ОДК-Варна с ръководител Магдалена Маркова. До завършване на средното си образование в Първа езикова гимназия получава много литературни награди на различни национални конкурси, носителка е също и на званието „Дарование 2010“ на Община Варна, връчвано ежегодно от Кмета Кирил Йорданов.

ЕЛЕОНОРА ГРАМАТИКОВА е родена през 1991 година във Варна. Завършва през 2010 г. Първа езикова гимназия с разширено изучаване на немски език. От 2005 г. е член на ЛК „Касталия“ към ОДК.

Многократно е награждавана на национални и регионални литературни конкурси. Първата ѝ стихосбирка „Когато сърцето шепти“ е обща книга с Мила Божкова, с която са съученички и приятелки. През септември 2010 година издава и самостоятелна стихосбирка – „Да целунеш чайка“.

В момента Е. Граматикова е втора годишна студентка по медицина във Фрайбург, Германия, но поезията е тази творческа светлина в живота ѝ, която освобождава чувствата и я зарежда с енергия.

ЗАЩОТО ЗНАМ, ЧЕ ЩЕ Я СРЕЩНЕШ

Трохи не ми предлагай – прегорели са...
А моята младост храни се с мечти.
Обича теб – безумния и смелия!
Обича теб, какъвто ти не си!

Отломки от любов не носят щастие,
полулюбов купува се със тях.
Несретниците само, най-нещастните,
пестят от чувства, водени от страх...

Приятел мой бъди, един от многото,
с минути, с часове ми говори
за днешното, за старото, за новото,
ще слушам аз с угаснали очи.

Трохички не обичам – твърде горда е
и твърде млада моята душа...
Да търся лек за теб задача сложна е,
в това ще да сполучи само Тя!

2010 г.

МИТИЧНАТА

Небето,
събрало крилете на чайките,
два цели живота в един -
високо, закрилящо майчинство,
в морето изгубило син.

Напява нечувани приказки
прибоят – небесен и бял,
нашепва – „завинаги, никога“,
за взор и криле заковнял.

И къпят един във друг погледи
небето и морската шир,
и търсят моментно докосване
вълната – с нестихващ ефир.

Подсмивват се тъжно рибарите,
събуждат стотици звезди
безкрайни и морски желания,
невидими в своите следи.

И срещат се двама понякога,
прилични на своя сезон,
и синя, и синя е тяхната
любов на един хоризонт.

2011 г.

ЗЕМЯ

Научи ме, майчице, да бъда твоя
истина,
да бъда прошка, обич, нежност, сила,
да съм слово,
да те слушам, да те чувам, да ти бъда
пристанът
и да обичам както ти обичаш -
безусловно.

Да ме буди всяка утрин с твойте
птичи приказки -
едно небе, една земя и всичко в нея, в
нея
е събрало твоя повик, твоя вик -
повиквай ме! -
че твоят пътър, тежък глас отдавна в
моя зрее.

Да заспивам всяка нощ с космичните
ти шепоти -
да грея като слънце, да притихвам
като месец
и сънувам те, аз чувам те, прошепвай
ми -
аз в твоята, във твоята душа ще се
измесея...

2010 г.

ВСИЧКО Е

Аз съм път и тихи указания,
мънички престои и стрели,
вплетена във милото желание
свят да бъда, смелост и игри.

Нямам свое кратко описание,
може би единствено дете,
аз съм звук и шеметно дишане,
източна заря и... накъде...

Няма път през моето съзнание -
всичко е идея и порой,
всичко е усмихнато познаване,
сбъднато чрез нежност и престой.

2011 г.

НЕ ВИЖДАШ ЛИ?

Не виждаш ли? Когато ме събуждаш,
аз бавно се усмихвам на света
и твоят дъх ми е... безкрайно нужен
и дяволът на твоята уста.

Не виждаш ли? Че сутрин съм богиня
в молитва към любимата земя
и шепотът ти властно ме заклина,
повежда ме към друго "у дома".

Не виждаш. Знам. Аз знам, че
всъщност виждаш.
Утрата ни са пълни с чудеса.
А теб, камбанен мой... а тебе те е
грижа,
че всеки миг над себе си вися.

Аз виждам. Близо. Скоро ще си идеш
Не мога и не искам да те спра.
И ти, мой спомен, ще си страшно
свиден
и ангелът на твоята уста.

2011 г.

ЕЛЕОНОРА ГРАМАТИКОВА**НА СЛЪНЧЕВИЯ БРЯГ
НА НЕКАР**

Блестеше като феите на вятъра,
приели облик огнен на звезди...
А смешно се преплитаха краката ми
при спомена за твоите очи!

Монета пунах – първата с желание,
а втората – с молитва за любов...
Тъй пагубно бе твойто обаяние,
а всеки спомен – тъжен и суров!

Допитах се до лебедите спорещи
и те ми се присмяха на фалцет...
Нима си виждал лебеди говорещи?
Нима те заблудих, че съм от лед?

А вятърът навяваше желание,
небето предугаждаше безкрай.
Тресеше се водата в колебание...
И въздухът нашепваше за май!

2011 г.

ТВЪРДЕ НЕЛОВКО

Прости, че те обичам, нямам право,
със теб да си играя не успях!
Сърцето ми – разстроено, болнаво
прехласна се по теб – ненужен грях...

Прости, че те желая безнадеждно
и някак разбери, че не със цел
те гледам често влюбено и нежно...
Ума ми съжалявам, че си взел!

Опитай да приемеш, че не искам
в ръцете ти наум да се топя,
че всяка мисъл пагубна затискам,
и тъпча, и разкъсвам, и гълча!

Но пак се връща – мръсна и издрана,
протяга принизително ръка
и помощ ми предлага, за да стана...
Приемам недостойно! До кога?

Прости, че често с теб съм
едноцветна,
че жадно вдъхвам твоя аромат
и смело не крещя, а плахо шепна:
Постой секунда още в моя свят!

2011 г.

СБОГОМ

Какво не бях, което би обичал?
Какво не бях, което би желал?
Добричка не един ме е наричал...
С добра жена е не един живял...

Но аз не съм добричка, непознати!
Тъй както ти не си изобщо лош...
Със поглед на възлюбен ме изпрати,
съзрях у теб и пъкъл, и разкош...

А сетне съжали, че си ме срещал,
избухна в смях по този си каприз...
Целувал си ме, нищо не усещал...
Залъгвал ни е пролетният бриз.

Не бях красива волна пеперуда,
не бях и романтичка без морал,
но пак във теб се влюбих до полуца
преди трошица обич да си дал!

Не бях, каквато би ме заобичал,
не бях, каквато би ме пожелал...
Добричка не веднъж си ме наричал...
Добра жена пронизва със кинжал!

2011 г.

НЕОБЯСНИМО

Гледам очите ти влажни –
как си играят със мен...
А пък душата продажна
пак подарява ти ден!

Пак се със теб утешава,
пак се покръства с лъжи,
пак ти се дръзко отдава,
как да ѝ вярвам, кажи!

Не е ли някак зловещо,
че пожелава простор,
скрит в силуета на нещо
с плътския дъх на затвор...

Гледам очите ти влажни –
бавно отравят кръвта...
А пък сърцето продажно
търси причина в скръбта.

2011 г.

НИКОЛАЙ МИЛЧЕВ

СЛЪНЦЕ В ЖДРЕЛОТО

В потънало до гушата ждрело
видях на слънцето внезапните сандали.
Останало без дъх и облекло,
то шляпаше под каменни портали.
Примигваше... И бледите петна
приличаха на посребрени жаби.
И както се рисува тишина,
попиваше в пространства, все по-слаби.

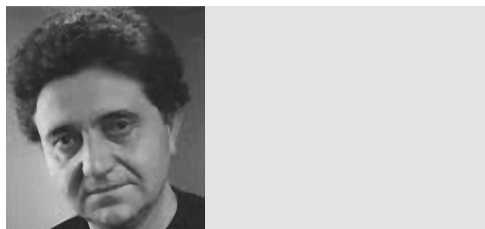
Накрая сложи двете си очи
върху водата, спряла да сънува.

След две секунди пак ще се смрачи
и сенките от хлад ще боледуват.

МАНАСТИР

Пътеката издъхва най-отгоре
с опашка на орел и на магаре.
Но вижда манастир, скали и орех,
и ветрове с прокъсани хастари.

Един монах долита с боровинки
и оцветява облак и молитва.
Залязва слънце, образът му синкав
ухае на разполовена тиква.

Ако посмееш, гледаш долината,
осеяна с картофи и пъстърви,
или конеца мокър на реката,
със който шипка ризата си кърпи.

Ако не смееш, си измисляш пламък
от свещите, които си говорят,
и сядаш до напечения камък,
за да му капнеш своята умора.

Изгрява нощ и орехът си ляга.
Монах облизва устните си жадни.
Луната тръгва с бронзова тояга
и се страхува, че край нас ще падне.

МНОГОТОЧИЕ

Докато слизам призори от Вежен,
аз мога с миглите си да порежа
трептение в ухото на кошута,
която спи и тишината слуша.

Порязано, трептението стихна.
Сънят се сепна. Облаче поникна.
Прохладно кихна и с копитца скочи
в забравено от Бога многоточие.

Ще кукурига утрото в сърцето,
ще плесне силно с белите крила...
И ще кълве, че пак сме под небето
в насъщните си истински тела.

Душата смело всичко ще приема
и неразбрана – може да скимти,
море без бряг в напредващото време
ще търси тя с отворени очи...

И като в друга някаква вселена
ще дойдат нови, дълги часове –
морето може всичко да отнема,
но е безсилно пред скали и брегове.

06.01.2012 г.

ИКАР

Политам днес, политам над вълните.
И белите им върхове докосвам.
Дълбоко в тях усещам нещо скрито –
вълнение и сила съдбоносна.

Над тъмните им гърбове се нося –
като светулка изгревът ме плаши,
Скалист бряг аз отдавна скрито прося,
но бряг пред мене още не изниква...

Потънал е навярно там – в мъглата,
която вчера пак света притисна
и изравни в миг всичко по земята –
дори за гърлото мечтите стисна...

И този полет става вече страшен:
възторгът преминава – чувствам края,
светът – за своята съдба напашен,
едва ли птицата ще прати в рая.

Мечтите си едва ли ще признае,
едва ли първият ще бъде първи.
Какво от туй, че някой си мечтае,
когато за мечтите няма кърви.

10.01.2012 г.

ПОТОП

В колибите под Гложенския манастир,
където хората приличат на печурки,
валеше дъжд. И сянка на пастир
изплува от вълните и се гмурна.

Дъждът валеше много векове.
И манастирът като странен кораб
със котва от скали и грехове
очакваше потъналите хора.

На дъното животът беше спрял,
вместо икони, светеха корали.
И аз се питах – как съм оцелял,
какви ли миди бяха ме създали.

А можех лесно – като на шега,
да съм пастир и гъба, и опашка.
И в къщите от пяна и тъга
да не усещам колко ми е страшно.

Не е възможно, няма откъде
в горите да нахлуе океанът.
Но водораслите по моето сърце
цъфтят и ми говорят да остана.

Сега съм сам. Един отчаян кит,
изгубен върху пясъчна лагуна.
Дъждът полека се превръща в мит,
който с хриле ще трябва да целуна.

СЪВРЕМЕННА ПРИТЧА

Не повече отколкото на другите
е мой светът, че имам шапка
невидимка...

И сливам се аз с него – в него губя се –
все някъде ще бъда: бледа своя снимка.

В театъра на земния ни свят живях
сред зрители – не с предволни
корифеи...

Не се подлъгах – своята песен само пях:
взех своето – не сладкия живот,
трофеи...

Не станах малко, земно божество,
дори –
да изповядвам грях, да стоплям
чужди вени.

Не блеснах с чудо – в мен светец да
запламти,
но надживях какви ли не свети
проблеми...

Човешки да говоря не забравих, даже –
от думи неиздумани сърцето спира.
Светлинните години до успех ще кажат
дали от глътка въздух някога ще се
умира.

14.01.2012 г.

ПРЕД СЕДМОТО НЕБЕ

От пръст – с вода, омесени сме цели –
измъкнати от нищото от векове:
в космичен прах до днес човекът мери –
с чувствителност, неразгадани светове.

Такъв е пътят... А напред – безкрая.
И над звездите горе дебне бяла смърт –
часът ѝ бял материята знае:
променя се сама светлинната ѝ твърд.

ПОЕТ

Сърцето ми е риба – черна мряна,
проблясваща над пясъка камбана.

Сърцето диша... Църквата в реката
се гмурка, за да хване тишината.

В небето щъркел като тъжен свещник
се мъчи облаците да премести.

А привечер с една свещица жълта
ще се научи залеза да гълта.

Не ми остава нищо, освен бързей,
който на кръст ръцете ще завърже.

И ще ме мие, докато засветя
с очите на удавени поети.

Ако изчезна, нека с водорасли
косата ми високо да порасне.

И аз от дъното за нещо ще говоря,
докато пеят рибите отгоре.

И в денонощието – с трийсет часа,
и с векове – от двеста небеса,
секундата шейсет и първа чака
да сложи край сега на края на света...

Подрежда се материята трайно –
необходим ѝ е единствено живот.
И дух да създаде тя иска тайно,
а всеки шести ден мечтае своя плод.

15.01.2012 г.

ПРЕДЧУВСТВИЕ

Над нас е светлото... И любовта е дъжд –
закономерно се повтаря не от вчера.
На август свърши ли му времето
веднъж –
минава лятото без друга премиера.

И всичко си е същото, но и не е –
историята на света не се повтаря:
лежи на дъно Атлантида, а небе
за нейната беда човекът предполага...

И няма изход този вечен лабиринт –
от сътворението тръгва и вината:
тя има своя истина, дори Олимп –
но се върти край своята ос и днес
Земята...

В душите ни пожара кой ще изгаси –
завръщаме се често в своите нощи смутни.
И мислим, че мечта ще ни преобрази:
една история за Ной държи ни будни.

19.01.2012 г.

СТАНИСЛАВ
ПЕНЕВ

* * *

След бурята, изпрала мойта риза,
конете ми се готвят да препускат.
Далече слънцето от небосвода слиза –
и светлина, и сенки ме напускат.

Прибягват тръпки, скулите изпъкват
и сняг покрива кожата, челото –
дали съмненията вече се промъкват,
че залеза е грешка на окото.

Дали сред облаците в мен витаят
на къщите и покривите остри –
или гальовни истини чертаят
с възглавница виденията прости...

От чашата ми друг не ще отпие
и няма да разкрие мойта воля –
виновник, сам ръцете си ще мия
и ще тръбя, че всичко е неволя.

03.01.2012 г.

НА КРАЯ НА БРЕГА

Допи нощта останалото вино –
последната усмивка на деня...
Навярно в края много мъдрост има:
пространство се отваря за духа.

Ще се разлисти и без слънце нещо.
Ще те подеме вечен кръговрат.
Под лунна светлина ще е горещо,
на водорасли ще дъхти от оня свят...